

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Saskaņotie standarti: lielāka pārredzamība un juridiskā noteiktība pilnībā funkcionējošam vienotajam tirgum””

(COM(2018) 764 final)

(2019/C 228/11)

Ziņotājs: **Gerardo LARGHI**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 18.2.2019.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	7.3.2019.
Pieņemts plenārsesijā	20.3.2019.
Plenārsesija Nr.	542
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	125/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta Komisijas paziņojumu par saskaņotajiem standartiem, kura mērķis ir uzlabot vienotā tirgus pārredzamību un juridisko noteiktību un nodrošināt tā efektīvu darbību. Jo īpaši Komiteja atkārtoti pauž atbalstu saskaņotas standartizācijas principam kā būtiskam instrumentam vienotā tirgus izveides pabeigšanai, jo tā sniedz izaugsmes iespējas uzņēmumiem un darba ņēmējiem, stiprina patērētāju uzticēšanos produktu kvalitātei un drošībai, kā arī ļauj labāk aizsargāt vidi.

1.2. EESK uzskata, ka efektīvai saskaņotas standartizācijas stratēģijai jābalstās uz standartu ātrāku izstrādi un publicēšanu *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, kā arī uz pārvaldības stiprināšanu, pamatojoties uz pārredzamību un ieinteresēto personu iesaistīšanu, un uz stratēģiju Eiropas standartu aizsardzībai starptautiskā līmenī, no kuriem atkarīga mūsu ražošanas sistēma, izaugsmes un nodarbinātības iespējas, kā arī produktu kvalitāte un drošība.

1.3. EESK uzskata, ka saistībā ar saskaņoto standartu ātrāku izstrādi Komisijas ierosinātie pasākumi šķiet vērsti pareizajā virzienā un kopumā ir pieņemami. Savukārt pārredzamības un iekļaušanas jomā būtu iespējams paveikt vairāk, ņemot vērā to, ka vēl joprojām ir daudz ieinteresēto personu, kas potenciāli vēlētos piedalīties standartizācijas procesā, taču faktiski tajā nav iekļautas. Šis ierobežojums acīmredzami izpaužas kā ES grūtības sistemātiski aizstāvēt savus standartus starptautiskā līmenī Starptautiskās Standartizācijas organizācijas (ISO) sarunu ietvaros.

1.4. Tādēļ Komiteja atkārtoti aicina sniegt lielāku atbalstu ieinteresēto personu līdzdalībai, tostarp stiprinot un uzlabojot jau pieejamo finanšu instrumentu paziņošanu (Apvārsnis 2020). Šajā saistībā nākamajā daudzgadu finanšu shēmā 2021.–2027. gadam minētais finansējums būtu jāsauglabā un iespēju robežās jāpalielina. Tāds pats ieteikums attiecas uz finansējumu ieinteresētajām personām, kas minētas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1025/2012 ⁽¹⁾ III pielikumā. Turklāt, lai stiprinātu standartizācijas procesa iekļautību, EESK apstiprina savu gatavību rīkot ikgadēju forumu, kurā būtu pārstāvētas daudzas ieinteresētās personas, ar mērķi novērtēt šajā jomā panākto progresu, kā arī veicināt labas prakses apmaiņu starp dažādām ražošanas nozarēm.

1.5. EESK uzskata, ka iniciatīvas, kuras Komisija jau ir ieviesusi, lai atgūtu standartu izstrādē nokavēto, dod pozitīvus signālus. Tomēr Komiteja norāda, ka dažas stratēģiskās nozares, piemēram, digitālā nozare, joprojām uzrāda nopietnu aizkavēšanos tādos jutīgos jautājumos kā blokķēde, kuriem ir transversāla ietekme uz visu iedzīvotāju, uzņēmumu un darba ņēmēju dzīvi. Tāpēc EESK aicina Komisiju izstrādāt arvien konkrētākas darba programmas ar skaidriem un noteiktiem termiņiem. Turklāt Komiteja ar interesi gaida ekonomiskās un sociālās ietekmes novērtējuma rezultātus standartizācijas jomā un cer, ka tajā tiks pienācīgi ņemti vērā arī netiešie aspekti, piemēram, nodarbinātības līmeņi un darba ņēmēju drošība.

(1) OV L 316, 14.11.2012., 12. lpp.

2. Ievads

2.1. Saskaņotie standarti ir īpaša Eiropas standartu kategorija, ko Eiropas Standartizācijas organizācija ⁽²⁾ (ESO) ir izstrādājusi pēc Eiropas Komisijas pieprasījuma (t. s. "rikojuma") publiskā un privātā sektora partnerības ietvaros. Aptuveni 20 % no visiem Eiropas standartiem ir izstrādāti pēc Eiropas Komisijas standartizācijas pieprasījuma. Saskaņotos standartus ir iespējams piemērot, lai pierādītu, ka noteikti produkti vai pakalpojumi, kas laisti tirgū, atbilst tehniskajām prasībām, kas paredzētas attiecīgajos ES tiesību aktos.

2.2. Tehniskās prasības, kas noteiktas ES tiesību aktos, ir obligātas, savukārt saskaņoto standartu izmantošana parasti ir brīvprātīga. Tomēr savu alternatīvo standartu sertifikācija uzņēmumiem, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem, ir tik sarežģīta, ka faktiski gandrīz visi uzņēmumi praksē ievēro saskaņotos standartus.

2.3. Tādējādi, lai gan teorētiski saskaņoto standartu izmantošana ir fakultatīva, faktiski tie ir būtisks vienotā tirgus darbības attīstības instruments, jo rada *atbilstības pieņemumu*, kas nodrošina juridisko noteiktību un iespēju laist tirgū jaunus produktus bez papildu izmaksām. Tādēļ pareizas saskaņoto standartu sistēmas izstrādei vajadzētu būt izdevīgai visiem, jo sniegtu izaugsmes iespējas uzņēmumiem un darba ņēmējiem, nodrošinātu patērētāju veselību un drošību, kā arī palīdzētu aizsargāt vidi aprites ekonomikas ietvaros.

2.4. Eiropadome 2018. gada martā lūdza Komisiju izvērtēt vienotā tirgus pašreizējo stāvokli, kā arī šķēršļus, kas palikuši tā izveides pabeigšanai. Atbilde uz šo pieprasījumu ir sniegta paziņojumā COM(2018) 772 ⁽³⁾. Šajā novērtējumā liels uzsvars likts uz standartizāciju, kas ir būtisks faktors, kurš ļauj novērst tehniskos šķēršļus tirdzniecībā, tādējādi nodrošinot komplementāro produktu un pakalpojumu sadarbību, sekmējot inovatīvu produktu ieviešanu tirgū un palielinot patērētāju uzticēšanos.

2.5. Tomēr straujās tehnoloģiskās pārmaiņas, digitalizācija un sadarbīgās ekonomikas attīstība rada vajadzību pēc arvien ātrākas, modernākas, efektīvākas un elastīgākas standartizācijas sistēmas. Šajā kontekstā saskaņotie standarti ir galvenais faktors. Turklāt nesenojā ES Tiesas spriedumā ⁽⁴⁾ tika precizēts: pat ja saskaņotos standartus izstrādā neatkarīgas privātas struktūras un to izmantošana ir fakultatīva, tie pilnībā iekļaujas ES tiesību aktos; tāpēc Komisijas pienākums ir pārraudzīt procesu un nodrošināt šo standartu ātru izstrādi un efektīvu ieviešanu.

2.6. Šā iemesla dēļ Komisija ir publicējusi izskatāmo paziņojumu ar mērķi izvērtēt jau ieviestos pasākumus saskaņoto standartu jomā un to, kas vēl darāms, lai pilnībā īstenotu Standartizācijas regulu (ES) Nr. 1025/2012.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1. Komisijas priekšlikuma pamatā ir *četras darbības*, kuras nekavējoties jāsāk īstenot, lai panāktu turpmāku progresu tādos jautājumos kā iekļautība, juridiskā noteiktība, paredzamība un saskaņoto standartu radīto priekšrocību ātra ieviešana vienotajā tirgū.

3.2. *Pirmā darbība. Pēc iespējas ātrāk izskatīt atlikušo saskaņoto standartu uzkrājumu.*

3.2.1. *REFIT platforma 2017. gadā konstatēja nepārprotamu kavēšanos (backlog) standartizācijas procesā, kā uz to jau bija norādījušas dažādas ieinteresētās personas ⁽⁵⁾. Šie kavējumi jo īpaši skar nozares, uz kurām attiecas ekonomikas digitālā pārveide. Tādēļ pēc vienošanās ar Eiropas standartizācijas organizācijām tika izstrādāta stratēģija kavējumu pārvarēšanai.*

⁽²⁾ Eiropas Standartizācijas komiteja (CEN), Eiropas Elektrotehnikas standartizācijas komiteja (Cenelec) un Eiropas telesakaru standartu institūts (ETSI).

⁽³⁾ COM(2018) 772 final, "vienotais tirgus mainīgajā pasaulē – unikāls instruments, kam vajadzīgas atjaunotas politiskas saistības".

⁽⁴⁾ Spriedums lietā C-613/14 *James Elliot Construction/Irish Asphalt Limited*.

⁽⁵⁾ REFIT platforma, atzinums XXII.2.b.

3.3. Otrā darbība. Racionalizēt procedūras atsauču uz saskaņotajiem standartiem publicēšanai Oficiālajā Vēstnesī.

3.3.1. Darbības pamatā ir Komisijas funkcionēšanas visaptverošs pārskats. Tāpēc tika izveidota konsultantu sistēma, kuras uzdevums ir izstrādes procesā savlaicīgi apzināt iespējamās problēmas. Turklāt publiskā un privātā sektora partnerības ietvaros tika izveidots strukturēts dialogs, kā arī starpiestāžu dialogs, kurā piedalījās galvenās ES iestādes (tostarp EESK) un svarīgākās ieinteresētās personas; dialogā tika noteikts, ka no 2018. gada 1. decembra Komisija lēmumus par saskaņotiem standartiem pieņem, izmantojot paātrināto rakstveida procedūru.

3.4. Trešā darbība. Izstrādāt vadlīniju dokumentu par standartizācijas regulas īstenošanas praktiskajiem aspektiem.

3.4.1. Vadlīniju dokuments kalpos, lai precizētu dažādo dalībnieku uzdevumus un pienākumus visos saskaņoto standartu izstrādes posmos. Jo īpaši būs paskaidroti materiālie un procesuālie aspekti saistībā ar jauno standartizācijas pieprasījuma formātu, ko Komisija izstrādā, lai nodrošinātu lielāku pārredzamību un paredzamību standartu izstrādē. Vadlīnijās būs precizēti arī Komisijas un tās ekspertu konsultantu uzdevumi. Visbeidzot, tajās būs sniegti papildu norādījumi par to, kā visās attiecīgajās nozarēs uzlabot saskaņoto standartu novērtēšanas procedūras konsekvenci un ātrumu.

3.5. Ceturtā darbība. Stiprināt konsultantu sistēmu, lai panāktu ātru un noturīgu saskaņoto standartu novērtēšanu, nodrošinot to savlaicīgu publicēšanu Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.

3.5.1. Lai nodrošinātu labāku augšupējo koordināciju Eiropas standartizācijas organizāciju izstrādāto saskaņoto standartu novērtēšanas procesā, Komisija turpinās paļauties uz Kopīgā pētniecības centra zinātnisko ieguldījumu un vienlaikus, izmantojot nesen ieviesto ekspertu konsultantu sistēmu, pastiprinās sadarbību ar tehniskajām komitejām, kuras ir atbildīgas par standartu izstrādi. Mērķis ir maksimāli palielināt novērtēšanas ātrumu, kvalitāti un precizitāti, lai uzlabotu procesa kvalitāti un nodrošinātu, ka atsauces uz saskaņotajiem standartiem pēc iespējas ātrāk tiek publicētas Oficiālajā Vēstnesī.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK atbalsta Komisijas paziņojumu par saskaņotajiem standartiem, kura mērķis ir uzlabot vienotā tirgus pārredzamību un juridisko noteiktību un nodrošināt tā efektīvu darbību. Ņemot vērā acīmredzamu satura līdzību un lai sniegtu visaptverošu, koordinētu un saskaņotu atbildi, šā priekšlikuma analīze tika veikta paralēli EESK atzinumam INT/878 ⁽⁶⁾ par Eiropas standartizācijas 2019. gada darba programmu ⁽⁷⁾.

4.2. EESK atkārtoti pauž pilnīgu atbalstu saskaņotas standartizācijas principam kā būtiskam instrumentam vienotā tirgus izveides pabeigšanai, jo tā sniedz izaugsmes iespējas uzņēmumiem un darba ņēmējiem, stiprina patērētāju uzticēšanos produktu kvalitātei un drošībai, kā arī ļauj labāk aizsargāt vidi ⁽⁸⁾. EESK arī uzskata, ka saskaņotas standartizācijas stratēģiju nevar atdalīt no pasaulē notiekošajiem procesiem, kuri jāņem vērā, aizsargājot ES līmenī noteiktos standartus. Faktiski iespējamā Eiropas standartizācijas procesa kavēšanās vai nespēja aizstāvēt Eiropas standartus sarunās ar ISO var nozīmēt to, ka mūsu standarti tiek apietti vai nav saderīgi ar tiem, kas apstiprināti starptautiskā līmenī, radot acīmredzamu kaitējumu uzņēmumiem un patērētājiem.

4.3. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, kas daļēji ļāva atgūt gadu gaitā radušos kavējumus ⁽⁹⁾ saskaņoto standartu jomā. Tomēr attiecībā uz dažām stratēģiskām digitālajām jomām, piemēram, blokķēdi, Komiteja norāda, ka tikai nupat sākusi strādāt attiecīga *ad hoc* darba grupa šajā jomā, un tas liecina par ievērojamu kavēšanos. Tā kā ir ārkārtīgi grūti savlaicīgi standartizēt inovāciju, būtu lietderīgi izstrādāt skaidrāku un konkrētāku darba programmu, kurā būtu paredzēti noteikti īstenošanas termiņi un veidi.

⁽⁶⁾ INT/878, Eiropas standartizācija 2019. gadam (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 74. lpp.).

⁽⁷⁾ COM(2018) 686 final.

⁽⁸⁾ OV C 75, 10.3.2017., 40. lpp.

⁽⁹⁾ Eiropas Komisijas dati.

4.4. EESK uzskata par neapšaubāmi lietderīgu Komisijas procedūru vienkāršošanu ar mērķi saīsināt iekšējos lēmumu pieņemšanas procesus un publicēšanu *Oficiālajā Vēstnesī*, jo tas ir viens no iemesliem, kāpēc saskaņoto standartu jomā gadu gaitā ir radušies kavējumi. Jo īpaši svarīgi ir, lai saskaņotas standartizācijas sistēma atbilstu jaunajiem tirgus izaicinājumiem, novēršot to, ka dažas dalībvalstis izvirzās priekšgalā un tādējādi varētu rasties atšķirības dažādos valstu tiesību aktos.

4.5. Plašākā vienkāršošanas procesā, ko ir iecerējusi Komisija, būtiski ir nodrošināt pārredzamību un jo īpaši iekļautību pārvaldības procesos. Tas nozīmē, ka tāpat kā 2018. gada jūnijā sāktajā starpiestāžu dialogā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai līdz ar citām ieinteresētajām personām ir jābūt pilnībā iesaistītai dalībnieci gan Eiropas, gan valstu līmenī⁽¹⁰⁾.

4.6. EESK norāda, ka ieinteresēto personu aktīva līdzdalība valsts, Eiropas un starptautiskajā līmenī ir standartus stiprinošs un kvalificējošs faktors, kas būtu jāstimulē un jāatbalsta. Faktiski ieinteresētajām personām joprojām ir daudz grūtību piekļūt saskaņotu standartu definēšanas procesiem. Komiteja jo īpaši uzsver informācijas un izpratnes veidošanas problēmas saistībā ar minētā instrumenta nozīmi un piekļuves kārtību, ierobežojošiem līdzdalības kritērijiem un pārmērīgi augstām izmaksām mazām organizācijām vai uzņēmumiem.

4.7. Šajā saistībā Komiteja norāda, ka līdzekļi, kas ar programmas “Apvārsnis 2020” starpniecību pieejami, lai finansētu ieinteresēto personu līdzdalību standartizācijas procesos, ir maz zināmi un tiem vajadzētu būt vieglāk pieejamiem un labāk paziņotiem⁽¹¹⁾. Svarīgi ir arī, lai nākamajā daudzgadu finanšu shēmā 2021.–2027. gadam viss pašlaik paredzētais finansējums tiek saglabāts un, iespējams, palielināts. Tāds pats ieteikums attiecas uz finansējumu ieinteresētajām personām, kas minētas Regulas (ES) Nr. 1025/2012 III pielikumā.

4.8. Lai standartizācijas atbalsta pasākumus padarītu efektīvākus, Komiteja iesaka no programmas “Apvārsnis Eiropa” finansētajos projektos paredzēt arī iesaistīt ieinteresētās personas to inovācijas darbību standartizācijā, kas tiek īstenotas saistībā ar izplatīšanas darbībām.

4.9. Saskaņā ar saviem iepriekšējiem atzinumiem⁽¹²⁾ EESK aicina rūpīgi uzraudzīt galveno standartizācijas dalībnieku centienus, lai stiprinātu Eiropas standartizācijas sistēmas (ESS) iekļautības dimensiju. Šajā sakarā EESK varētu izveidot *ad hoc* forumu par ESS iekļautību. Šī struktūra būtu atbildīga par ikgadējas atklātas uzklaušanās organizēšanu ar mērķi novērtēt šajā jomā panākto progresu, kā arī veicināt labas prakses apmaiņu starp dažādām ražošanas nozarēm.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Komiteja konstatē, ka Komisijas ierosinātie centieni racionalizēt iekšējās procedūras un palielināt padomdevēju skaitu varētu attiekties uz vairākiem darbības līmeņiem un ietekmēt gan personālu, gan iekšējās organizācijas darbību. Šādi uzlabojumi ir nepieciešami, taču tie būtu pienācīgi jāfinansē. Tāpēc EESK aicina Komisiju labāk precizēt šo aspektu, uzsverot nepieciešamību paredzēt finansējumu, kas ir samērots ar nozares izaicinājumiem un saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1025/2012 mērķiem⁽¹³⁾.

5.2. EESK atkārtoti norāda uz nepieciešamību nostiprināt Eiropas standartizācijas kultūru, izmantojot īpašas izpratnes veidošanas kampaņas, kurās tiek iesaistīti iedzīvotāji no skolas vecuma līdz pat politisko lēmumu pieņēmējiem; šai nepieciešamībai vajadzētu atspoguļoties arī starptautiskajos nolīgumos⁽¹⁴⁾. Turklāt būtu lietderīgi izstrādāt īpašas izpratnes veidošanas kampaņas, kuru mērķauditorija ir MVU un jaunuzņēmumi.

⁽¹⁰⁾ OV C 34, 2.2.2017., 86. lpp.; OV C 75, 10.3.2017., 40. lpp.

⁽¹¹⁾ Programmas “Apvārsnis 2020” darba programmas “Vadošā loma pamattehnoloģiju un rūpniecisko tehnoloģiju jomā” (*LEIT, Leadership in Enabling and Industrial Technologies*) ietvaros tika finansēti projekti, kuru mērķis ir atbalstīt ieinteresēto personu līdzdalību standartizācijas procesā. Viens no tiem ir divgadīgs projekts Standict.eu (www.standict.eu), kura mērķis ir standartizēt IKT nozares inovācijas; minētā projekta budžets ir 2 miljoni euro un potenciālo atbalsta saņēmēju lokā ir aptuveni 300 personas, kuras tiek atlasītas, izmantojot regulāri publicētus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus. Darba programmā *LEIT* 2019.–2020. gadam ir paredzēts līdzīgs uzaicinājums *ICT-45-2020: Reinforcing European presence in international ICT standardisation: Standardisation Observatory and Support Facility*, taču ar divreiz lielāku finansējumu (4 miljoni euro 2 miljonu vietā) un ar īstenošanas laiku 3 gadi (nevis 2).

⁽¹²⁾ OV C 303, 19.8.2016., 81. lpp.; OV C 197, 8.6.2018., 17. lpp.

⁽¹³⁾ OV C 197, 8.6.2018., 17. lpp.

⁽¹⁴⁾ Skatīt 10. zemsvītras piezīmi.

5.3. EESK vēlas, ka standartizācijas sistēmas sociālās un ekonomiskās ietekmes novērtējumā, kas ietverts Eiropas standartizācijas darba programmā 2019. gadam, būtu paredzēta arī saskaņotajiem standartiem veltīta *ad hoc* sadaļa un tiktu reālistiski ņemti vērā iespējamie trūkumi un iespējas ne tikai iekšējā tirgus, bet arī pasaules mērogā. Tas nozīmē, ka minētajā novērtējumā būtu jāņem vērā arī standartizācijas netiešā ietekme, piemēram, nodarbinātības līmenis un darba ņēmēju drošība ⁽¹⁵⁾.

Briselē, 2019. gada 20. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Luca JAHIER

⁽¹⁵⁾ Skatīt 8. zemsvītras piezīmi.